

6452.

1601A

Lühikesed juttud
armsa lastele.

H. Pärn.

Tartus, 1873.

Trüffitub ja müha G. Laafmanni juures.

10

2240

Publick Printing

1601

1781

1873

Lühikesed jutud

armisa lastele.

D. Pärn.

Tartus, 1873.

Trükitud ja müüa G. Saafmanni juures.

Губернскій Вѣдомствъ

№ 1601

Дозволено цензурою. — Ревель, 24-го Января 1873 г.

1601

№ 1601

Ревель, 1873

Губернскій Вѣдомствъ

I. Linnu pesa.

Ühel kewadisel sojal pääwal jookswad kaks weikest last Hans ja Mart mööda isa õunapuu aeda. Korraga jäi Hans ühe marjapõõsa juure seisma ja hõikas:

„Mart auu, Mart! tule minu juure, waat mis mina leidsin.“

Mart jooksis widinal senna ja hüüdis: Wõe, linnu pesa, wiis muna sees! wõttame munad wälja ja wiime emale.“

„Ara puudu mune,“ wastas Hans, „ema ütles weel täna hommiku: „Arge teie linnu pesasid lohkuge.“

„Bai Hans, lase ma katsun mune!“

„Ei Mart! waadata wõid sa neid küllalt, aga mitte kätte wõtta, lind jättab pesa muidu maha.“

„Aga Hans, kutsume ema ka vaatama,“ palus Mart.

„Lähme Mart,“ wastas Hans.

Wõlemad lapsed jooksid tuppa, tõmbasid emat kätpidi ja palusiwad:

"Armas ema, tule õunapuu aeda, ja waata, meie leidfime linnu pesa."

"Lähme," wastas ema, ning nad läksid. Pesa juures ütles ema: "Waatke armsad lapsed, fiin wiie muna sees on wiis weikest linnu last, see on iga muna sees üks. Kui teie mune puudute, siis surewad nad ära, kui teie neid aga rahule jättate, siis saate pea neid näha kuidas nad suud laiiali aeawad ja süüa küfiwad."

"See on minu pesa, ja linnud nende munade sees on minu," wastas Hans.

"Ei, armas Hans," wastas ema, see on linnu pesa ja ka linnu omad pojad. Zumal on neid meile rõõmuks loonud, kuule kuidas nende isa laulab, ja waata kuidas nende ema kartlikult ümberlendab. Läheme ära, et linnud jälle poegade juure wõib lennata."

"Aga fiin on ju munad," wastas Mart. "Bai emo, anna mulle üks muna!"

"Ei Mart! siis surmame linnu lapse ära! — Tule läheme tuppa, küll siis lindusid waatame, kui nad suureks saawad, nüüd aga jätke neid rahule."

Lapsed kuulafid sõna ja ei puutunud enam pesasie.

Ühel hommikul jooksis Hans tuppa ja hüüdis: "Mart, ema, isa, tulge õuna aeda, tulge, tulge!"

Isa, ema ja Mart läksid tema järele. Pesa

juures jäi Hans seisma ja ütles: „Mart, waata mis sääl on!“

„Bõe, ema! linnu pojad, waata, waata kuidas nende nokkad laiali on.“

Isa vastas: „Lapsed, nemad tahavad süüa otse kui teiegi, aga laske nende ema neid toita, teie aga jätke neid rahule; waadate wõite neid, aga mitte käega katsuda.“

„Aga kus nende munad on?“ küsis Mart.

„Waata siin katki, nad on nüüd suuremad ja ei taha enam nende sees elada, otse kui sina kasuka sees.“

„Aga kui nad suured on, siis paneme neid puuri,“ vastas Hans.

„Ei Hans, puuris on nemad wangiis; kas sina tahaksid loopas üksi istuda?“ ütles isa.

„Ei taha,“ vastas Hans.

„Siis peame ka lindudele priiust kinkima ja neid ei ilmaski waewama, sest nemad tunnewad niisama walu ja waewa kui meie.“

Lapsed jäid mõtlema, ning ei puutunud enam ühtegi linnu pesasse.

2. Jalaka Juhhan.

Lorma külas elas üks waene mees nimega Jalaka Tõnu. Temal oli üks poeg, keda kõik küla lapsed Jalaka Juhhaniks nimetasiwad.

Juhhan oli väga waene ja pidi juba ka,

helsamas aastas rikka rahwa juures farjas
käima.

Ühel pääwal, kui Zuhan figu hoidis, kuulis
ta ühe koera niuksumist odra sees. Ta läks
ligemale ja leidis üht weikest mueta haiget koera.

Zuhan tõstis teda kae pääle, silitas teda,
andis temale omast leiwast ja warsti lipputas
koer saba ja lonkas Zuhani järele.

Tõised küla lapsed tahtsid koera surnuks
lööa, aga Zuhan ei lastnud seda teha; ta magas
sest pääwast saadik koeraga ühes ja jagas oma
leiba temaga, seepärast armastas koer teda wäga
ja et ta pea terweks sai, ei läinud ta Zuhani
juurest kuhugi.

Suwel sai Zuhan süüa, aga talwel tuli te-
male kibe nälg ja ta pidi leiba kerjama, kuidas
sandid seda teewad, aga ta jagas kõik oma
koeraga.

Tõisel suwel hoidis ta jälle figu. Sää-
l tuli ühel pääwal üks rikkas mees tema juure
ja küsis: „Bois, kust oled sa selle koera saanud?“

Zuhan kõneles oma koera leidmist ja kuidas
nad kahekeisi kerjamas käinud.

Rikkas mees ütles: „Kas sina siis tulewal
talwel jälle kerjama tahad minna?“

„Ei tahaks,“ wastas Zuhan, „aga kui ma
enam kuskilt leiba ei saa, siis lähen jälle pa-
luma; kui ma aga suuremaks saan, siis tahan
tööd teha ja ka waestele anda.“

„See on mehine jut,“ wastas rikkas mees,

„et sa minu armast koera, kes minewal suwel ära kadus, nõnda heaste oled hoidnud, siis pead sa tänasest pääwast saadik minu juure tulema ja kokkupoisiks saama. Ka sinu waese isa eest tahan ma muretseda, et ta mitte enam nälga ei näe.“

Suhan jai sest pääwast saadik kokkupoisiks, kus tal head road süüa olid; ta õppis lugema ja kirjutama ja mone aasta pärast oli ta riksam mees kui Torma küla walla talitaja.

3. Kaupmees ja rööwel.

Üks väga jumalakartlik ja rikkas kaupmees sõitis Tartu linna Mihkli laadale. Laadal müüs ta väga palju kaupa ära, võitis raha ühe naht kotti sisse ning sõitis kodu poole. Üks rööwel ehk mõrtsukas oli seda kuulnud ning ootas kaupmeest Uhmardu metsa wahel ühe suure mäna puu taga.

Enne pääwa loojaminikut jõudis wanter paha inimese kohta; jubba tõmbas see püssi winna ja sihtis, aga korraga kisendas ta, püsis paugutas, aga laeng läks kaupmehest mööda.

Kaupmees kuulis kisa, tuli wanfrist maha ning jooksis kisendaja mehe juure, ning küsis: „Mis sinul wiga?“

Rööwel ütles: „Ära astu mo ligi, lasse mind jurra. Sinu raha pärast tahtsin

find maha laske, aga Jumal on find hoidnud; sest sel silmapilgul, kui sinu pääle sihtisin, nõelas mind madu. Reid sõnu ööldes heitis ta hinge (juri ära).

Kaupmees aga tänas põlwili Jumalat imeliku kaitsemise eest.

4. Siglane August.

Ühel kewadisel sojal päawal kõndis üks weike kahelja aastane poisikene, kaelkot kaelas ja väga waesed riide hilbud ümber, mööda Tartu linna uulitsaid ning palus wehiste filmadega raasukest leiba.

Selle poisikese nimi oli August.

Augusti isa oli kinksey olnud, aga mõlemad emaga ärasurnud ja surnu aeda mulla alla maetud.

Rõnda kerjades jõudis ta ühe rikka kaupmehe ukse ette. Siin nägi August üht hiilgawat asja, tõstis maast ülesse, waatas teda ning ütles: „Seda on mõni rikkas herra ära kaotanud, ma pean seda temale jälle kätte andma.“ Ta astus poodi ning ütles: „Kaupmehe herra, kas võite mulle öelda kelle päralt see kuld särgi nõõp on? mina leidfin teda praegu teie poe ukse eest.“

Kaupmees waatas nõõpi teraselt ning leidis tema pääl need tähed A. v. M. ning ütles

Augustile: „Jätta nõõp minu juure, mina tahan tema kaotajat zeitungi läbi otsida. Tule nädala pärast jälle minu juure, küll siis leidist saad.“

„Wäga häa, auulif kaupmees, aga mo kõht on wäga tühi, täna pole ma weel leiba raasufestki saanud.“

Kaupmees andis temale wiis kopikut ja käskis oma õppipoisist järele waadata, mis August rahaga tegema hakkab.

August wõttis raha tänuga vastu, andis kaupmehe käele suud ja jooksis otse turu poole; siin ostis ta leiwanaese käest naela leiba ja poodist ühe heeringa ning hakkas kauba hoomi poodide ees treppi laudade pääl oma kõhtu täitma.

Seda oli rikka kaupmehe pois näinud ja kõneles kodu tulles kõif oma peremehele.

Wine ja kutsu see poisikene tagasi, minul on tema käest weel midagi küsimist, käskis“ kaupmees.

Pois läks, aga tuli warsti tagasi, sest Augustit ei olnud kuskilt leida.

Kaupmees wotas nädala aega ja mõtles nüüd Augusti tulema, aga ilma aegu. Selle wahel aegal tuli nõõbi kaotaja A. v. M., wõttis kaotust vastu ning andis kolm rubla hõbedat kaupmehe kätte waele poisile leidu rahaks. Kaupmees wotas ja wotas, aga August ei tulnud.

Ühel pääwal juhtus seesama kaupmees Toomimäe pääl kõndima ning filmas siin Augustit, kes hooliga üht jalgteed rohust puhastas.

"Kuule pois, mis ja ei tulnud nädala pärast minu poodi oma leidise eest palka vastu võtma?"

August tõmbas mütsi pihku ja ütles auupakklikult: "Aaulik herra, teie maksite jo kobe leidise, mis ma veel teid waewama pidin tulema ja ega see suur töö ei olnud nõopi maast üles võtta."

"Tule täna õhtupoole kell kolm siis minu poodi ja võtta kolm rubla vastu, mis kaotaja herra sinule on kinkinud."

"Olge terve, küll ma tulen," nende sõnadega pani August mütsi pähe ja tegi oma tööd karmeste edasi.

"Kulda pois," mõtles kaupmees, "sind võiks ma so siglase meele pärast waesusest wälja kisku," ning läks kodu.

Kellu kolme ajal tuli August poodi.

Kaupmees ütles: "Kas sina ei taha minu juure poisiks tulla ja kui sina ikka siglaseks ja Jumala armastajaks jääd siis peab sinu käsi hästi käima."

August lubas kõik paskused usinaste täita, kui ta aga pääwaliku leiba ja riided saaks.

Sellega oli kaupmees väga rahul ja nüüd sai August uued riided, täitsa süüa ning pidi weiksid talitust poodis tegema.

August täitis kõik väga osawaste.

Salwel saatis kaupmees Augustit kooli, kus

ta väga hoolega õppis ja ta koolmeistri sõna kuulis.

Viie aasta pärast tegi kaupmees teda seliks ja veel viie aasta järele mõis ta kõige suuremat kauplemise talitused Augusti hooleks uskuda.

Et kaupmehel endal lapsi ega ühtegi päri-
jaid ei olnud, siis kinkis ta pääle oma surma
oma testamendi läbi kõik oma suurt wara ja
majad Augustile.

August aga ei läinud uhkeks ega suureliseks,
waid jäi jumalakartlikuks ja ülemate sõna kuul-
jaks oma elu otsani. Nenda tegi õiglase meel
weikses asjas Augustit rikkaks meheks.

5. Wirt Widrit.

Täbflowere walla peremees Jakob sõitis kord
Tartu linna ning wõttis oma kümneaastase poja
Widritu ühes. Linnas läks isa poodi kaupa
ostma ning jättis poja wankrit ja hobust hoidma.
Korraga tuli üks wõeras mees, suur kimp kor-
wisid seljas, wankri poole, pani oma koormat
wankri pääle ning ütles: „Pois, waata nii kaua
minu korwide järele, funni mina poodist omale
figarid ostan. Widrit lubas seda teha. Korwi
kandja läks poodi, Widrit aga wahtis terawa
filmadega üht ja tõist korwi ja ütles: „Oh kui
ilusad, peaks mina ka niisugusid teha ostama.“

Mõne minuti pärast tuli kormitegija tagasi, palus poisile paar kopikat ja tahtis minna. Bidrif aga ütles: „Bai jaks, anna mulle üks korm!“

„Kormimüja vastas: „Kas sul siis raha on? selle paari kopiku eest, mis mina sulle kinkisin, ei või ma sulle ühtegi kormi anda.“

„Bai jaks anna ikka,“ palus Bidrif, „mul on veel raha;“ nende sõnadega tõmbas ta kümme kopikut karmast ja andis kormimeistri kätte.

See ütles: „nüüd võid seda weikest loogelist kormi saada;“ andis kormi poisi kätte ja kadus inimeste hulka ära.

Bidrif oli kormi üle väga rõõmus, kui aga isa tagasi tuli ja poeg oma asja näitis, sai ta hästi tõelda, aga korm jäi ommetegi Bidrifule.

Kodu waatas Bidrif oma kormi iga päev, korjas paju witsu ning hakkas niisugust järele tegema; aga töö läks hoopis nurja. Bidrif aga ei heitnud meelt ära, waid tegi üht kormi tõise järele, kurni wiimsed juba kaunis ilusad wälja nägid. Nüüd korjas ta hulga witsu, kooris neid ära ja tegi suuri ja weiksid kormisid. Töö õpetas tegijat, nenda et ka mitmed muud moodud juure sündisid.

Kõik omad kormid hoidis Bidrif isa eest salajas kohas.

Sügisel Miskli laada ajal palus Bidrif isat ennast ka laadale ühes wõtta.

„Mis sina siis laadale otsma lähed?“ küsis isa.

„Minul on korwisid müüa,“ vastas Widrik rõõmuga.

„Sinul on korwisid müüa; kust sina neid oled saanud?“ küsis isa.

„Mina ise tegin,“ vastas poeg.

„Räita oma tööd ka minule.“

Widrik jooksis lauda latta, tõi süü kümme tükki maha ning säadis neid isa ette.

„Neid oled sina teinud, pois, see ei ole õige,“ ütles isa.

„Just mina ise; kui ja ei usu, siis võin täna veel sinu nähes ühe teha, aga siis wiid mind laadale?“

„Jah, kui sina täna minu silma al veel ühe walmis teed, siis wiin sind kõige korwidega laadale, muidu mitte.“

Widrik tõi kimbu witsju, ja hakkas tööd pääle ja enne kui pääw looja läks, oli töö lõpetud.

„Aga kes sind seda tööd on õpetanud?“ küsis isa.

„Ei keegi; ma tegin õstetud korwi järele,“ vastas poeg.

Tõisel pääwal pani isa korwid ja muu kraami wantrile, Widriku ka koorma otja ja sõitswad laadale.

Juba tee pääl müüs Widrik küla naestele kolm korwi ära ja laada esimese pääwa õhtul polnud enam ühtegi korwi koorma otjas, aga Widrikul faks üks pool rubla raha taskus.

"Bai isa, osta mulle üks hää nuga," palus
Widrik, "minu wana on juba wäga nüri."

"Hoia raha taskus, kül ma kodu sepal teha
lasen," wastas isa.

"Bai isa, osta ikka, siin on raha."

Isa pidi poobi minema ja hää noa ostma.
Widrik andis oma raha isale hoida ja lubas
weel juure korjata.

Teisel kewadel korjas Widrik palju witsu,
kooris neid ära, pani neid kimpu ja tegi neist
iga pääw hobuste juures kormisid; kui witsad
ära kuiswad, leotas tema neid wee sees.

Teisel Mihkli pääwal wiis isa ühe hobuse
koorma poja tööd laadale, awitas ise kormisid
äramüüa ja poeg teenis kaheksa rubla. Nüüd
oli kümme täis; seda raha pani isa Tartu in-
tressi pääle.

Iga aasta teenis poeg raha juure, mis isa
kõik intressi pääle pani ja kui Widrik kahe-
kümne aastaseks sai, oli temal sada wiiskümmend
rubla raha intressi pääl.

Kes kopikuid ei korja.

See rublat ei saa.

6. Waene Anna.

(Muistena jut.)

Ühes külas Saaremaal elas üks tüttarlaps
nimega Anna. Temal ei olnud enam isa ega

ema, ei wenda ega õdet, ei onu ega tädit, ei sugulast ega sõpra. Ei kingi ega sukke, ei rätti ega õiget särkigi ihu pääl, ühe sõnaga, ta oli weel waesem kui waene. Et ta aga nälga ei furnud, pidi ta külas kõrdamisi talust talusse käima, kus temale waewalt tüf leiba ja laust-keese täis kõrti anti. Mitu kurja perenaest sõimasid ja pekswad weel teda päälegi ja sundiswad teda raskevad tööd tegema, kui ta ihu rammu täita jõudis. Anna nuttust ei hoolinud keegi.

Ühel pääwal ühest talust tõise minnes istus waene Anna tee äärde kiwi otsa ja nuttis libedaste oma wiletsa elu üle ja palus Jumalat teda siit hädaorust oma inglitel laste ära ema juure taewa kanda.

Korraga wuhises midagi läbi tuule ja nutja Anna ees kõndis metstuike ehk päris Gestikeeli meelkas, senna ja tänna, rapputas siwu, keerutas kaela, aeas nokka laiiali ja ütles:

„Walla waene wangikene

Emast jäänud ellakene

Tule mo turjale

Ussu mo arjale

Nokka alla noorukene!

Wilsja wäljale weereme

Kulla pinku kullkume.“

Nende sõnade juures paisus meelkas hobuse juuruseks.

Anna kõrwades kõlasid aga need sõnad:

„Tule mo turjale
 Asu mo arjale
 Nokka alla noorufene!”

Ta astus kiwi otsast otsegu unes maha, kargas meleka kaela pääle, kes teda pilwete kõrgusel üle metsa ja mägede tuule kiirusel kandis. Juba kadusiwad Annal meeled, pää käis ümber ja ta tahtis maha langeda, kui ta ennast ühe suure jõe kaldal lilledega ehitud aasjal seisma nägi.

Ta õerus filmi, silitas juuksid, waatas ümberingi ning nägi ühe wanaema jõe ääres ennast pesewad.

„Tule mo tütreke ligemale ja peje mo selga,” hõikas wanaema.

Anna astus argset ligemale, wõttis seepi ja rätti nuustiku wanaema käest ning pesis ta selga kuidagi jõudis ja mõistis.

„Too minu riided ligemale ja awita neid mulle selga tõmmata,” palus wanaema.

Anna täitis käsku, pani wanaema riidesse ja jäi jõe kaldale seisma.

Wanaema tegi minikut, häkitselt pööris ta aga ümber ja ütles walju häälega: „Tütrefe, astu mo järele, mina tahan so hää pesemise eest palka maksta.”

Anna astus warijedes tema järele. Mitte kaugel pesemise kohast seisis üks juur kiwi. Wanaema puutus ühe kõwera leppiga kolm korda kiwi külge ja ütles:

„Lahti, lahti kiwikene
Lahti kiwi küljekene.“

Sedamaid tõstis ennast kiwi külge lahti ja wanaema ja Anna astusiwad üht suurt siledast kiwidest tehtud treppi mööda alla. Warsti seiswad nad ühe suure wäik wärawa ees, kelle pääle wanaema jälle leppiga koputas ja ütles:

„Wäraw wäsiind wäimekene
Lase sibje ämmakene.“

Wäraw tegi ennast lahti, wanaema pööris ennast aga ümber ja ütles: „

„Walla weike wangikene
Sini siidi ellakene.“

Nende sõnade järele pudenesid wäesed riided Anna ümbert maha ja korraga seisis ta kui weike roosi lill sinises toewakarwa siidi riides. Ka wanaema ümbert kadusid wäesed riided ära ja kuninglikus ehtes astus ta ühte kuue hobuse tõlda ning käskis Annat enda järele tulla. Wanker muras läbi linna uulitsate ühe määrata suure lossi ette. Mitmesugused naesterahwa teenrid astusiwad tõlla ümber, tegiwad ukse lahti ja aitasiwad wanaemat tõllast wälja. Imetelles jäid nad aga warsti seisma ning küsisiwad: „Kust olete teie selle preili ühes toonud?“ Wanaema aga ütles: „See on minu selga täna pesnud ja jääb nüüd minu juure niikaua elama, kunni ma tema eluforda wiendan ja wäwa temast wähendan.“

„Sellega olid kõik nähtawalt rahul ja Anna

astus wanaema järele ühte suurte saali. Siin oli suur laud kaetud ja wanaema oma hulga teendritega hakaswad lõunat pidama. Annale toodi tool ja ta pidi igast magusast roast maitsema, mis tema keha imelikult karastas. Pääle söögi käskis wanaema pääwa wäsimusest puhkama minna.

Üks tüdruk tõmbas teda kättpidi ühte weikse kambri, näitas temale sängi ja käskis teda riidest lahti wõtta ja magama minna.

Anna oli täitsa wäsinud, sest külawaew seisis weel täieste liikmete sees. Ta ei ootnud seepärast enam uut käsku, waid puges warsti sängi. Niisugust aset polnud ta keha weel maitse nud, seepärast langes ta kui surnud uneesse.

Õdisel homikul kutsus wanaema, kes linna kuningana oli, Annat oma ette, ning ütles: „Anna, sinu elu maa pääl oli wäga wilets, ja et sa kõik raskest kannatades lantsid, seepärast jaatsin mina oma teendri metsameleka sinu juure ja lasin sind siia tuua. Kui sina kolm aastad igapidi minu sõna kuuled, siis tahan ma sinu õnne palju pääle rajada, kui sa aga üksford wastuline oled, siis lasen ma sind jälle so wana teenistusse tagasi landa ja sinu elu weel wae walijemaks muuta. Walitse nüüd kumba teed sa tahad.“

Anna hakkas nutma ning ütles: „Muus proua, teie tahtmist tahan ma igas tülkis täita, ärge mind aga enam külanaeste tuusti andke.“

„Ära mind prouaks nimeta, waid alati wanaemaaks,“ wastas kuningana pool pahase häälega. „Minu juures ei süüa ka mitte muidu leiba, waid igaühel on oma töö ja talitus. Sinu töö tänasest pääwast peab olema: Iga homiku pead sina minu kambri puhastama, pääle sööfi söögiriistad pesema ja korra järele kappi jäädma, pääle selle mõne tunni lugema, kirjutama ja rehkendama ja mis muud weel sinu õpetaja sinule teha annab. Kui so riided mustaks saamad, pead sa neid ise puhtaks pesema, nõndasama ka oma ihu iga kolme pääwa järele weega lopputama. Ka oma riided pead sa aegamööda õmblema õppima.“

Nende sõnadega juhatas ta Annat tööle.

Wene laps oli enne wargaste liikmeid liigutanud ja tegi seda ka nüüd, aga kõiki tahtmist täita oli siin wäga raske. Esimeste nädalate sees leidis wanaema weel palju wigasid, aga aegamööda läks ta Anna wastu ikka lahkemaks. Annal oli aga kõige raskuse juures täis kõht ja tugewad riidehilbud, mis teda kõigemam tööle sundisid. Nõnda jõudis esimene aasta mööda.

Esise teenistuse aasta alustusel kutsus wanaema Annat enda ette ja ütles: „Esimene kõige raskem aeg on täna sinul mööda, sa oled oma kohut hoolega täitnud, seepärast maksan ma sulle täna esimese aasta palga, siin ta on.“ Nende sõnadega andis wanaema Annale weikse kottikese

täie nisuteri ning lisas veel juure: „Mis sina nendega tegema hakkad, tahan ma sulle wiimsel teenistuse aastal öölda.“

Annale näitis palk väga pisufene olema; juba tahtis ta nurisema hakata, aga wanaema kauba juures ööldus tuli temale veel õigel ajal meelde. Ta wõttis kottifese tänulikult wastu ning jäadis teda oma kambri kasti.

Õiisel aastal pidi Anna wanaema lehma iga päaw kolm kord lüpsma ja järele waatama kuidas muud elajad talitud saiwad, mis ta väga osawalt täitis. Õise aasta lõpetusel kutsus wanaema jälle Annat oma ette ja ütles: „Selle aasta oled sa väga minu tahtmist täitnud, seepärast peab ka sinu palk suurem olema, siin ta on.“

Nende sõnadega andis wanaema Annale ühe ümarguse klaasist ratta, ning käskis seda hästi hoida ning lubas wiimsel lahkumise päawal temale öölda, mis klaasiga teha tuleb.

Annal näitas palk veel palju kasi nam, kui esimesel aastal, aga ta elu oli hää ning ta kandis klaasi nurisemata esimese aasta palga juure. Kolmandamal aastal pidi Anna kõige wanaema waranduse üle walitsema, iga päaw maja talituse raha wäljamaksema ja sissetulekut wastuwõtma ning kõik ühe suure raamatuse üleskirjutama. Anna käes seisis terve wanaema warandus.

Tuhanded tufatid pidi ta mõni päaw wastu-

wõtma ja sadasid wälja lugema; mitugi korda awaldas warguse himu tema südant, sest ta oleks juured summad ilma kellegi teadmata wõinud kõrwale lükkata, aga ta ütles ikka, kui kiusatus ta pääle rippus: „Puhas suu ja puhas käsi käib kõik maailma läbi.“

Wiimne kui kopikas sissetulekust ja wäljaminekust ja misuguse asja eest, sai ülessekirjutud ja raamatud kui raha hästi hoitud. Nõnda jõudis kolmas aasta pea mööda. Enne lõpetust aga tuli ühel õhtul üks peenikene, igapäaw tuntud naesterahwas Anna kambri ja ütles: „Sinu teenistuse aeg läheb pea otsa poole ja wanaema wiiskab sind niisama waest wiisi majast wälja kui sa seie oled tulnud. Ta on wäga kitsi, sest mõtle ommetegi, mis sa siis oma suure hoolekandmise eest oled saanud. Üht peotäit nisu ja ümargust klaasi. Tühjad mänguasjad, mitte kolme kopikut wäärt. Aga kuule, anna tänasõhtu kõik omad wõtmed minu kätte, piista siin seisaw raha tasku ja mine oma teed. Omal teendril lasen sind so endise küla wainule sõidutada.“

Anna kuulas juttu ja suur ihaldus oma endise waesuse koha järele tõusis ta südamesse. Ta mõtles senna ning tänna, aga wiimaks lõi ta wastu rindu ning ütles: „Tagane mo kambri, mo kiusaja, olen ma tänini truu olnud, siis ei pea need mõned nädalad mind enam kõlwatu leidma.“

Naesterahwas tõmbas näo kortsu, pomises mõned ähwardamise sõnad ja läks oma teed.

Anna aga tänas Jumalat nii lühikese võidu üle ning läks magama.

Õdisel päeval pääle lõunat astus ilma enne teadaandmata üks ilus priske noormees Anna kambri, ning palus teda wanaema nimel natukesest wälja linna sõitma tulla. Anna kohkus ära, sest ta ei olnud weel kõige oma teenistuse ajal ühtegi noort meest wanaema teenistuses näinud, ega omast waewaelust lahkudes, ühegi nooremehega sõna rääkinud, mis pidi ta nüüd tegema, kas käsku täitma ehk mitte. Wiimaks wõttis ta nõuüks wanaema käest otsust küsida. Ta keeras kõik ukseid lukku, palus noortmeest tükkiks aeaks ühte tühja kambri astuda ja wadata, funni ta ennast paremasti riide paneb. Noormees ei tahtnud sellest ühtegi teada, waid palus Annat koha tulla.

Kui wälk lippas aga Anna toast wälja otse wanaema saali. Siin palus ta andeks oma ilma lubata tuleku eest ja rääkis juhtumist wanaemale. See aeas filmad pärani, tõmbas ühe leppi pihku ja tõttas Anna kambri. Siin leidis ta noortmeest parajalt üht rahakasti tühendawat. Üks leppi löök ja noormees seisis kui kivi-sammas! wanaema ees, ega saanud enam paigastki. Wanaema aga elistas üht kella, teendrid tuliwad ja warsti seuti noortmeest jalust ja kättest ning weeti wangitorni. See noormees ei ol-

nud keegi muu, kui ühe wägewa waimu noorem poeg, kes Annat õnnetumaks teha tahtis, aga nüüd oma otsa leidis.

Kahe nädala järele lõppis Anna kolmas teenistuse aasta otsa. Wanaema kutsus teda wäga sõbraliku häälega oma juure ning ütles: „Tüt-
tar, so aeg minu juures on lõpnud, ma mak-
san täna so wiimse palga ja wiin sind jälle so
endise külasse. Aga mitte enam orjaks, waid
walitsejaks. Siin on so kolmandama aasta
palk. Kende sõnadega andis ta Annale ühe
weikse leppi ning lisas juure: „Wõtta nisukot-
tike, ümargune klaas ja lep ning astu mo jä-
rele.“ Anna täitis kasku. Wanaema astus
loosist wälja ja tõlda. Anna ka järele ning
hobused sõitsiwad tuhatnelja edasi. Tee pääl
ütles wanaema: „Sinu hea südame ja so hoolsa
töö pärast olen ma sind iga aasta nii rikkalikult
palgatanud. Sest waata, kus sa nisu tera maa
pääle wiskad, säääl kaswawad tuhanded wilja-
pääd, kui sina klaast silma ette säädad, näed sa
salajamad südame mõtlemised ja kuhu sa leppiga
puudutad ja midagi soowid, sünnib kõik silma-
pilk jo tahtmise järele, nüüd aga jumalaga mo
tütrefe, ära sa aga waesid unusta.“

Beel tahtis Anna tänada, aga wanaema
hobused, tõld, linn olid kui maa alla kadunud
ja roheline heinamaa, lottike nisu, klaas ja
lep seiswad Anna ees. Kõik näitas kui une-
nägu, aga wanaema anded ja sõnad tema suust

finnitasiwad tõsist olekut. Dot oot, mõtles Anna, ma katsun proowi imeliku andedega. Ta wiskas ühe nisutera maha, puudutas teda kopsuga ning ütles:

„Wiljamäljaks wäätifene

Tuhat tündriks terafene.“

Kui pittse poisi kiirusel kadus niit ja wõju ning wilja wäli täitja walmis lõikusele seisis kõiges uhkemas ehtes ta ees.

Aga kes pidi seda määratumat lõikust kokku panema, ärapeksma, tuulama ja aitadesse panema. Dot, oot, mõtles Anna, ning ütles:

„Wili wäljal wibuuse

Terad tuisktes taresse.“

Kõik sündis mõtte kiirusel. Suured hooned sündisiwad maapinnast ja terad lendasid tormates nende siise.

Kus ma nüüd selle suure waraga lähän, mõtles Anna, aga ma waatan läbi klaasi kellel wilja kõige enam tarwis läheb. Ta säadis klaasi silma ette ning nägi põhja kuningat suures mures istuwad, sest tuhanded soldatid tahtsid süüa, aga wili oli äpardanud ja ei kustiltki saada.

Ta ütles: „Kottid kõrnel keerelge

Kuningliku küüniisse.“

Selle pääle soowis ta ka ennast kuningat trööstima ning temale wilja saagi üle rõõmuliku sõnumit kuulutama.

Warsti seisis ta kõige uhkemas ehtes ku-

ninga ees ning palus teda wälja tulla wilja wastu wõtma.

Kuningas mõtles ennast ingli näo nägewat, aga Anna tõmbas teda kätpidi wälja ühe suure magasinini juure, mis laeni wilja täis seisis ja ütles:

„Täida suur kuningas oma ja oma wägewate köhud leiwaga ja mõtle ka waeje Gestrirahwa pääle, kes pale higis põrmust walget wilja wälja weeretab ning kustuta nende wilestust kus wõid, oma wägewa käega.

„Kes sina siis dieti oled, wägew neitsi?“ küsis kuningas.

„Ma olen Saaremaa walla waenelaps, kes wanaema wäega wägewaks on saanud,“ ütles Anna ning kõneles nüüd alandlikult oma elu juhtumist.

Et kuningas alles ilma naejeta oli, siis hakkas ta Annat wäga armastama ja peagi peeti suured pulmad.

Anna tegi oma õntsa otsani palju hääd Gestrirahwale.

Need wanaema kolm kingitust aga on weel tänagi põhja kuningate wõimuse al, mis pärast neil ilmaõsti wilja, nägemise ega rahapuudust ei ole.

7. Annusta oma isa ja ema, siis läib sinu läsi hästi ja sina elad õnnelikult maa pääl.

Kiisa külas elas mõned aastad tagasi üks jõukas talu peremees nimega Barmu Mikkel. Mikkelil oli üks ainus poeg nimega Jüri. Zuba weiksest saadil pidi Jüri igapidi wanemate sõna kuulama ja kui ta seda hääga ei teinud, siis pidi ta tedre kakart maitsuma. Kui kümneaastane pois mõistis ta hästi lugeda ja mõned tähed kirjutada. Ühel pääwal ütles isa temale: „Jüri, korja oma kraam kokku, homme wiin sind kooli.“ Jüri sai kurwaks ning hakkas nuuksuma. „Bai isa,“ palus tema, „ära wii mind kooli, ma tahan kodu palju lugeda ja kirjutada, kui ma aga koli lähen, saan ma peksta.“

„Ole wait, rumal pois, koolis ei pekseta kedagit, waid õpetakse; kes on sulle niisugust rumalat juttu rääkinud?“

„Bai isa,“ palus Jüri, „Lahwardi Saamuel ütles mulle üleela: Dot, oot, kui sa kooli tuled, kül ma säääl so naha pargin ja kui koolmeister sind peksta laseb, siis tahan ma sinu naha kolme hoobiga lõhki lüüa.“

„Tühi jut, Lahwardi Saamuel on esimene pelm, kes iga külalast hirmutab, sina aga lähed kooli ja õppid boolega, kül sa näed et siis peagi Saamuelist möödas oled. Päälegi tahan sind libelkonna kooli saata, kus sul Lahwardi Saa-

mueliga sugugi tegemist ei ole, sest tema käib siin küla foolis."

"Jsa, kas tahad mind köstri juure panna, kes pühapääw orelid kirikus mängib; kes minule mineval suwel ühe sulepää ja kolm poognad paberid kirja wiimise eest kinkis?"

"Just sellesama juure."

"Ega tema koolmeister ei ole, waid köster." ütles Jüri.

"Ja on köster ja koolmeister ühes tükkis," wastas isa. — "Tema juure lähen mina hea meelega," wastas Jüri.

"No see on mehine, aga et sa ka tead, kuidas sa saäl elama hakkad, tahan sulle mõned õpetused anda."

"Esiteks, kui köstri isandat kas kooli minnes ehk homiku eimest korda näed, siis tereta teda auupakklikult."

"Ega homiku tõuse kell kuus ülesse, wese omad filmad, kael, kõrwad ja nende tagused, kui ka käed seebi ja weega hästi puhtaks, ka kõik pääwa walwa selle eest, et puhtus so ihu liikmetest wälja paistab."

"Aga mitte üksi ihu ei pea sa puhta hoidma, waid ka oma riided ja jalandud, need ei tohi sul iialgi poriga ehk muu roojastusega olla, iseäranis peab so pää siledaks lammitud olema. Kõik seda puhastust ära ärwa omale uhkuseks, waid ihu kosutamiseks."

"Oma raamatud hoiä sa puhtad ja ühegi

kirjutuse paberi pääl ei tohi sulle tindi määri-
mist ettetulla.

„Kui sina ihupuhastusega homiku walmis
oled, siis pead tõieses tunni homiku leiwarõt-
miseni ehk keskhomikuni wagusalt õppima, aga
üksinda kõigeenam seda, mis sinu käest pääwal
küsitakse.

„Kolmandamalt ole igas õpetuse tunnis
wagane ja pane hoolega tähele, mis sinule õpe-
takse; kui sa ühest õpetusest kobe aru ei saa, siis
palu koolmeistril, seda sulle tõisforda seletada,
ja mõtle siis täitsa põhja järele.

„Neljandamalt pane seda õige tähele, enne
õppi ja siis karga. Kui sind koolmeister lõuna
ajal, õhtupoole ehk tunni wahetes õue pääle lu-
bab, siis katta oma keha ilma järele ja siis
karga ja liiguta oma keha dieti, ära aga
siin juures iseenesele ega tõistele haiget te, ega
kõsenda.

„Õhtu enne magamaminekut õppi kaks tundi
hoolega, pääle selle kõnele oma sõbradega ja
mine siis rahulikult puhkama.

„Witendalt söö oma kõht kolm korda paa-
was täis, aga ikka nõnda palju, et weel sugu
isu üle jääb.

„Kuendelt palu kõige oma ettemõtmise ja
õppimise juure taewa isat aitajaks. Täna teda
kui so kasi hästi käib, ja palu jõudu wõitlemi-
sele, kui so kasi pahaste käib.

„Seitsmemalt räägi tõt igas asjas ja hoia

wõera oma pühaks. — Ära ühegi inimese ees wõrise, waid alandlik julgus täitku so südant. — Kaheljamalt, iga koolmeistri küsimise pääle püüa wastata, aga mitte enne, kui ta just sinu käest küsib.”

„Need kahelja käsku kirjutan ma sulle pa-beri pääle weikse raamatuõse ülesse ja kui sa nende järele koolis elad, siis saab sinu käsi sääl hästi käima, wõõm so südant täitma ja rahu so südame tunniõtuses elama.

„Iga koolilaps, kes nende kahelja käsu jä-
rele elab, olgu so sõber, kes aga nende wastu
teeb, so waenlane.”

Tõisel homikul rakendas isa ruuna rattaste ette, kandis poja kraami pääle, poega ennast ka ja tee wedas kõstri maja poole. Siin wõeti neid lahkeste wastu, kuulati poja tarkust ja leiti teda kõigealama õppijate hulka kõlb-liku olewad.

Jüri pidas isa kahelja käsku kõwaste auu sees ja tõusis poolaastalt ikka kõrgemale, ja oli armas koolmeistri kui ka tõiste poiste filmist. Kolme aasta pärast wõis kõster isale öölda: „Armas Mihkel, kui sa oma poega kõrgemale tahad õppida laske, siis wii teda ülema kooli, minu kooli on ta tänõse pääwaga läbi teinud.”

Mihkel aga wastas: „Minu jõud oma poega ülemaõse linna kooli panna ei kanna, seepärast õppetage teda weel kaks aastad ja siis jääb ta mulle toeks, sest kellele pean ma muidu

oma ostetud koha jätma ja ma arwan õpetud põllumehed on ka tugewad riigi toed, aga unskatest ei ole meil ühtegi kasu, ja õpetud kirjamehel, mis wäga tarwis oleks, ei kanna minu jõud teda teha."

"See on õige, armas Miiskel, põllumehel ja päälegi pärisperemehel on kullane põhi, see pärast sündko teie tahtmine."

Jüri jäi weel kaks aastad kooli, õppis maapinda enam tundma, kui ka kõiki sädusid mis põllumehel täada tuleb, ning läks siis kodu tööle. Siin oli ta homiku kõige waremalt ülewel ja õhtu wiimne magama minema, aga kõige suuremat kasu tõi Jürile õppetud ja wiskus. Tema elab weel täna pääw Riisa külas ning on kõigist auustud ja armastud inimene.

8. Soomöldri Wiio.

Soomölder oli kõige kihelkonna rahwast kõige rikkam mees. Jhusad hobused hirnusiwad rehe al, rammusad lehmad röökiwad laudas, tugewad härjad mõrasiwad koplis. Weski tõi iga pääw raha juure.

Selle möldril oli üks weike tüttar, nimega Wiio. Juba lapsest saadik ellitas ema igapidi tütrekest; mis tema iial tabtis, seda ta sai. Mõnikord müras mölder naesega sellepärast, aga naene halas mahedast wastu rääkima ja ütles:

„See on jo meie ainuke.“ Wiio pidi tüdruk ees ja tõine taga olema, teda kui ta juba kuus aastad wana oli, riide panema, pesema, aseme ülestegema, süüa andma, õhtu magama fiigutama ning nõnda edasi.

Selleläbi käswis Wiio nii isemeelselt, et ta juba kümne aasta wanemate üle täieste walitjes.

Ühel päawal tuli üks waene sõas äralastud puu jalaga soldat möldri juure ja palus andid.

„Wiio kisendas: „Ema, ema pesja seda hirmsat inimest majast wälja, ära anna temale midagi.“ ja ema pidi käsku täitma.

Kord oli Wiio kirjikus ilusa riietega saks preilit näinud, kohe ütles ta emale: „Minule pead sa ka niisugused riided ostma,“ ega jätnud enne rahu, kuni ema linna sõitis ja temale poest riided ostis.

Ühetõistkümnema aasta sees wiisid wanemad Wiio linna kooli, sest Eesti laste hulka oli ta liiast ilus ja peenike. Siin oli ta iga koolmeistri waewaks ja pidi iga poole aasta pärast jälle tõise kooli wiidama. Kuni kuetõistkümnema aastani õppis ta waewalt lugema, sugu kirjutama ja neli esimest jagu rehkendama; nüüd oli ta tark küllalt ja pööris nüüd kui päris suurtsugu sakslane kodu tagasi. Siin ei pistnud ta sõrme külma wette, waid tahtis mehele minna.

Tilga-Willem läis pääle tema pääkoolis käi-

mist kord kosjas, kes wallas kõige wiisakam pois oli, aga Wiio saatis teda nende sõnadega minema: „Ega ma sinu figu ommeti söötma ei tule; mina pean salka meest saama!”

Rahe aasta pärast tuli ommetegi peenikeses riides salka mees kosja; nüüd ei olnud enam nalja, waid pulmad peeti terve nädal otja auusaoste.

Noored rahwas ei teadnud majatööst mitte märkigi, waid elasid selgest armust. Noormees jõi iga päew pudel weini, patseeris läed taskus ja oli wanematele suuremaks kui riietiks. Need surid mure pärast. Nüüd müüs noor paar weskli ära ja läksid linna elama, aga raha lõppis mõne aasta pärast ära, ning noormees tahtis täieste keelt kasta, hakas wargile, ning wiidi Siberimaale.

Wiio lõpetas kui woene kerjaja sant oma päiwi Soomöldri aia ääres.

Kes tööd ei taha teha, ei pea ka sööma!

9. Sant.

Talinas elas mõne aasta eest üks päält näha väga waene sant. Iga päew istus ta uulitsa nurga pääl ja palus andid. Andis mõni talle leiba, siis tänas ta wähe, aga iga rahakopiku juures õnnistas ta andjat taewani. Tema elas ühes väga waseses maja urtsikus,

magas enamast palja võranda pääl ja sõi wet ja leiba. Juba kuuskümmend aastad oli ta nõnda elanud, jääb jäi ta raskestest haigetest, aga ka haiguse ajal kerjas ta. Säälsamas linnas elas üks tõeste päratu pois, nimega Gustaw. Kerjada ei tahtnud ta koguni, waid teenis kus wõis tööga oma leiba. Seda poisist palus ühel õhtul waene sant ennast saatma tulla ja lubas temale õhtujõõki kui ka magamise aset. Et Gustawil mõlematest puudus oli, wõime juba armata. Sant ägas ja oigas mööda treppi ülesminnes. Majas tõmbas ta ennast riidest lahti, kus juures Gustaw wapraste aitas, aga siin juures pidi waene poisikene ärajooksma, sest täiad ronisid igal pool tal ihu kui ka riiete pääl.

Sant ägas edasi, ning ütles endal täna õhtu väga wähe süüa olemist; wiimaks leidis ta mõned kuiwad koorikulehed, näris ise neid ja käätsis ka oma aitajat sedasama teha. Gustaw tänas sellegi ande eest südamest. Nüüd läksid mõlemad magama. Restöö ajal kisendas sant hirmsaste, Gustaw kargas ülesse ja küsis tema tahtmise perra, sant aga näitas kääga ühe wana kotti pääle ja käätsis teda enda kätte anda. Gustaw tegi seda. Warsti pääle selle sirus surmaingel landi silmad finni. Gustaw seisib suures hirmus ta juures ja ootas homikut. Kui pääw oli tõusnud, keeras ta maja ukse lukku, pistis wõtme tasku ja jooksis politsei pääle öösi

juhtumist tääda andma. Politseimeistril oli aega, ta wöttis paar mehi ligi ja tõttas poisiga sandi majasse. Sant oli surnud, aga ta kraam pidi ülesse kirjutud ja wahi olla pandud saama. Ülekirjutamine hakkas. Gustaw ja mehed ottsid maja läbi. Korraga tõmbas Gustaw kotti, mis ta öösi sandi kätte oli annud ja rapputas asjad wälja, aga kuidas rad kõil ärachmata siwad: Suur hunik paberi raha seisis rändal. Kui raha äraloeti, leiti kõgest majast kakskümmend tuhat rubla hõbedat, mis enamast intressi kandis. Mis pidi nüüd rahaga tehtama? Suure järelekuulamise järele ei leitud sandil ühtegi pärijat ega sugulast. Wiimne otjus jäi: Gustaw päris kõil sandi warandust. Tema pandi auusa inimeste juure korteri ja pidi koolis käima. Sandi suure rahaahwuse ja ihnuse läbi sai Gustaw õnnelikult. Sest kui santi tohtritest läbiwaadati, oli ta nälga surnud. Gustaw aga elab weel tänagi, santi ja linnawanemaid tänades, oma noore naesega omas majas õnnelikult.

10. Jumal on ta loomade waewajate nuhtleja.

Walusta külas Läänemaal suri mõne aasta eest üks mees ära, kelle surma juures igauks ristil rinna ette pidi lööma ja ütleva: "Jumal on ta loomade waewajate nuhtleja."

Bärtel, nõnda oli mehe nimi, kaswis ellitufe all rikka wanemate juures ülesse. Koolisid ei olnud weel sel ajal ja rahwas teadis üfsinda niipalju Jumala sõnast, kui seda pühaväämal kirikus kuulutadi; jellepärast ei teadnud Bärtel üheski käsust, waid oli loomadega wälja pääl pea ühesugune.

Zuba weiksest saadil oli tema kõige suurem rõõm loomast waemata. Suhtus parrn, kõrbes ehk sääsl ta kätte, siis kiskus ta neil jalad otsast ehk siwad küllest ja laskis neid siis walu sees waeweldes surra. Kui tema suuremaks kaswis, läks tema himu piinamises ka tugewamaks. Kus ta rotti ehk hiire kinnitabas, oli ta esimene töö, neil silmad wäljatorkida, jalad otsast äralikada ja kui waesed elajad waewas kisedasid, hirwitas Bärtel rõõmu pärast. Kui neljatoiskümne aastane pois poos ta kassi, keda ta kätte sai, aia külge ülesse, pekssis külakoeri, lehma, lambaid ja nii edasi. Kõige suurem rõõm oli temal linnu pesade juures. Leidis ta ühe, siis püüdis ta este wana linnu kawalusega kinni, pekssis munad linnu silma all puruks ehk tappis nende pojad ja siis wäänis wana linnu pää otsast ära.

Kui noormees wandus ta igast sõnast tulist kurja ja waewas weo loomast hirmsaste, ühes pääwal ladus ta metjas hobusele ligi sülla puid teo pääle, ja kui loom koormat paigast ei jõudnud liigutada, kisedas ta rõõmuga

ööldes: „Dot, oot ja ronkade roog, kül ma
sind wedama õpetan!“ Ta tõmbas aia teiwa
jämeduse malga pihku ja materdas nii kaua
looma, kunni see ree ette äralõppis.

Et peremees teda hobust maksma ei paneks,
ladus ta poole koormat sülda tagasi ja lutsus
siis peremeest jurnud looma vaatama, kes lend-
wast alla mahalöödud. Beremees pidi häda
Sumala saatmise õnnetuseks arvama ja wagu-
salt kahju kandma.

Teine kord oli hobune kaera wäljale koplisi
jooksnud, Bärtel tabas teda kinni ja pekis
niikaua hobusele pähe, kunni loom hoopis pi-
medaks jäi.

Kewadesel ajal istus ta palja teega weel
ise koorma otsas ja naeris looma waewa üle
ööldes: „Ega sina pasflaid ei osta ja minul
maksawad nad raha.“ Dige sulane oleks ise
koorma kõrwas löndinud ehk weel aitnud, aga
Bärtel awitas piitsaga.

Nõnda elas ta kunni neljakümne aastani,
ikka loomasid waewates. Sumal oli temaga
seiamaaani kannatanud, aga nüüd tahtis ta loo-
made waewa tema kätte tasuda.

Ühel kewadesel päawal raidus Bärtel kase
puid ja haawas kergelt oma jalga. Ta mõtles
haigust mõne päawaga paranewad, aga pea lõi
sööja jala sisse ja tema jalg pidi põlwest saadif
äralõigatud saama. Puu jalaga püüdis ta kätte
waral tööd teha, aga ühel päawal puutus nuga

kätte ja nädala pärast pidi ka varem käsi äralõigatud saama.

Bääle selle jäi ta raskest haigeks, ja nüüd tuli kõigesuurem waewa aeg. Kärbsed ja muud mutukad roniswad igalt poolt tema kallale ja ehk kül üks inimene neid tema kallast ärahoidis, ei aitanud see midagi; sest mida enam neid kaugeemale hoiti, seda enam nad ta kallale tülkiswad.

Ka hiired ja rottid jooksiswad tema ümber ja näriswad ta liha luie ümbert. Kõigeenam waewaswad hirmsad nägemised tema waimu.

Kord kisendas ta suures walus: „Hoidke härjad minust kaugemale, nad forgiwad mind oma sarwedega; tõine kord jälle: pekske hobused minust ära, nad närivad mo fondid puruks.“

Tihti palus ta ümberseiswaid inimeisi loomasid rahule jätta, sest tema saada nüüd neist elawalt ärasöödud. Nõnda waewles ta kolm nädalad, kurni ta hing suure kisaga ihust lahkus. Tga inimene, kes tema surma-sängi juures seisis, wõttis nõuaks, loomadega varemast ümberkäia, sest nemad ei ole jo meile waewata, waid meie kasuks loodud. Tga noore sõbrale hüüan ka mina need sõnad: „Mitage looma waewa wähendada, sest Jumal on ka nende piinajatele kätte-tasuja.“

11. Kuida fina wanematele, nõnda so lapsed sinule.

Simuste külas elas jõukas talumees nimega Rein. Soldati hirmu pärast andis ta talu-
kontrahti oma kahelümne aastase poja kätte,
selle tingimisega, et poeg teda kui ka tema naest
kunni surmani ausaste pidi toitma. Wiis
aastad elaswad nad väga ilusast, aga selle
pääle wõttis poeg endale noore naese ja maja
talitus jäi nooriku hooleks. See oli aga ru-
malaste kaawatadud, tahtis lõigis kahas oma
tahtmise järele elada ja kui wana ema kord juhtus
midagi õiendama, oli tuli takkus. „Mis
fina wanamoor oma nina seia toppid“ käärtsees
noorik, „katsu et sa abju taha saad.“ Ka
wana isa wastu oli ta niisama uhke ja suureline.

Wanemate elu läks iga pääwaga halwemaks
ja nad nägid selgeste, et nad poja kui ka tema
naesele suureks ristiks kaelas olid. Veel õe-
lamaks läks nende elu, kui Jumal poega lastega
õnnistas. Poja lapsed aga armastaswad wastu
wanemate tahtmist omni wanemate wanemid, aga
jeda tigidamaks läks ema. Ühel pääwal juhtus
wanaema ühe kwiikausti kogemata katkitema,
nüüd oli kisa enam kui tarwis. Wihaga kää-
ratses noorik: „Mistal peaks kül mina neist
maja laastajadest lahti saama? sandile annaks
mina kolm kopikud, kui nad siit lauks.“

Seda kÄra kuulis nende terane poeg ja sai wÄga kurwaks ema sõnade üle.

Shtu tuli isa laadalt kodu ja tõi pojale saia ja andis temale weel kolm kopikud raha.

Poeg sõi saia ära, aga kolm kopikud peitis ta abju kappi; muidu oli ta raha ikka isale tagasi annud ja palunud seda tema kotti panna.

Ema nägi seda ja küsis: „Miks sa poeg oma raha isa kätte ei anna, ta paneb seda paigale!“

„Ei anna“ waastas poeg, „kui mina pitkaks meheks kaswan, kui isa, siis oled sina ja isa mõlemad nii wanad kui meie wanaisa ja ema, siis wõttan mina suure malga ja aean teid wÄrawast wälja leiba otsima. Ja kui siis mõni sant tuleb, annan ma temale selle kolm kopikud, et teist lahti olen saanud.“

Poeg rÄakis need sõnad nii tõsise näoga, et uhle noorik walgeks kahwatas. Nüüd läksiwad tema silmad lahti, kuidas ta ommi wanemid oli piinanud. Bisarad filmis tõttas ta wana ema ja isa juure, andis nende kÄele suud ja palus kõik kurja andeks, mis ta rumaluses nende wastu seiamaani oli efsinud. Wanemad nutsiwad rõõmu pärast. Noorik kui ka tema mees said sest pÄÄwast tõiseks inimeseks, auustasiwad, armastasiwad ja toitsiwad ommi wanemid kuni nende surmani ja saiwad ka ommist lapsist jälle üksford heaste hoitud.

12. Karda Jumalat, auusta Keisrit ja teeni truuste oma isamaad, siis oled sa armast igaihe meelest.

Tartu linnas elas mõne kümne aasta eest tagasi üks waene kinssepa meister. Oma ainust poega Gottliib'i kaswatasiwad wanemad täieste jumalakartuses, ja poeg ise ei püüdnud ka muud teed käia, ehk kül palju temawanusid teda pillasid ja pühaks Jüriks sõmawad. Koolis õppis ta hoolega ja jõudis mõnestki rikka lapsest mööda, sest koolis ei waadata rikuse, waid pää, tarkuse ja sõnakuulmise pääle.

Kui noormees õppis ta sadulsepa ametid, ja sai kolme aasta järel selliks. Just sel ajal kolas elin läbi terve Euroopamaa: Turklased ja Wenelased hakawad sõda pidama. Igalt poolt forjati noorimehi nekrutiks. Ühel õhtul istus Gottliib mõne targema selliga trahteris ja jõi pudel õlut. Bea tõusis jut sõast ja üks sell laitis Wene wäge kui ka Keisrit. Seda ei wõinud Gottliib isamaa auu ja wapruse pärast mitte kannatada, ta andis sõnu wastu ja nõnda tõusis tüli ja tülist riid. Bea oleksiwad rusikad õigust mõistma hakanud, saäl läks üks lahti ja üks politsei ametnik astus sisse. Ühikese järelekuulamise juures mõistis see Gottliibile õigust ja ähwardas walerääkijat kohtu kätte anda. Balwete ja lubamise järele pääsis see weel lõksust.

Gottliib aga mõtles sellest tummisti tihti isamaa ja kroomu teenistuse pääle ja juba Mai kuu sees läks ta ise oma tahtmise järele soldatiks.

Sel ajal oli iseminejate hulk väga pisuke, seepärast saadeti Gottliibit Keisrile Beeterburgi linna näha. Keiser Nikolai esimene kiitis Gottliibi waprast meelt ja kästis teda kaardi wäe hulka teenima panna, sest ta oli pits ja sirge mees, päälikule aga, kelle alla Keiser teda uskus, lisas ta weel juure: „Käige õpetlikult see nooremehega ümber ja kui ta sõakunsti õiete mõistab, siis tõstke teda ohwitseriks.“

Esimene õpetus Gottliibil oli kaunis raske, aga ta ei annud üheski asjas enne järele, kunni ta õpetust põhjani mõistis. Kõigeenam õppis Gottliib sel ajal wenekeelt, Geograafiad ja mis weel enam ühe ülemale tarwis läheb ja juba aasta pärast mõis ta ohwitseri eksami täie-malt teha, kui mõni muu.

Wene wäehulgad tormasiwad kindral (Diebitschi) Sabalkanski al üle Balkani mägede Türgimaale ja näitasiwad siin nii suurt waprust, et Türglased Adrianopoli linnas rahu pakusiwad, mis ka tehti. Gottliib oli täitsa sõda- ligi pi-danud ja tuli sõast kui wapper kapten tagasi. Pääle sõda tuliwad tema wahwuse teud weel enam pääwa ette: ühe tormijooksmise juures oli ta esi-mene mees wassi pääl olnud ja Wenelast taga jä-rele kommanud ja nõnda linna äranõitnud. Teine kord oli ta ühe kindrali Türglaste käest tugewa

mõega hoobidega wälja kiskunud. Kolmas kord oli ta terve suuretüki patarei oma meestega Türklaste käest ärakiskunud. Kõik need ja veel mitmed muud wahwad teud toodi Keisri ette ja see mõistis wapruid mehi ülendada. Gottliib tõsteti kindraliks ja elas oma elu pääwad kui auus mees wäe teenistuses. Tema on küll juba surnud, aga ta lapsed elawad veel praegu ja on kõik rüütli seisuse liikmed.

Kui kellegil lusti on, võib tema ka wahwategude läbi kõrgele tõusta.

Tosin pähklid pääle kauba.

1. Isa pikk ja veenike, ema lai ja lühike, lapsed kõik ühesugused ümargused.

(‘qwaiz) ol vung ‘soqiaqwaiz)

2. Keeletu, meeletu, maailma rakendaja.

(‘nndobioze)

3. Tules ei põle, maas ei mädane, meres ei uppu.

(‘juju elawuz)

4. Hed all, tõine pääl, libe kala kessel.

(‘nuun@)

5. Võib õnne sulle kuulutada, sind õnne kaljust nihutada. Kui kulle pää ta punab, ja lume wärwi kannab.

(‘stir.)

